

Flemmings skriverier....

CIWL

COMPAGNIE INTERNATIONALE WAGON LITS

*Sovevogne i Danmark 1945 – 1963.
I virkeligheden og i model.*

NR. 2.

MARTS

2023.

Forside billedet.: Ukendt R maskine med Nord Express 1952. Billedet er taget fra Hustedgårdsvej viadukt over banen ved Erritsø, der er en flot udsigt mod Snoghøj og den gamle Lillebæltsbro. Københavns Foto Service har taget adskillige foto fra denne viadukt.

Foto.: Københavns Foto Service. Arkiv.: Danmarks Jernbanemuseum.

Flemmings skriverier.:

Tjaa, det er hvad jeg får lyst til at skrive om, inden for historisk jernbane og modeljernbane! En del vil være mine opdaterede artikler fra Mosebanen, andet vil være nye fortællinger (om Gammelt) om stort set alt muligt, inden for min interessesfære.

Artiklerne vil være opsat til printning på A4. På begge sider med en ekstra bred kant til hæftning eller limning. Jeg vil anbefale 100/120 g. papir i CCC kvalitet, til for og bagside og 80/100 g. CCC kvalitet til indholdet.

Alt vil være gratis at downloade til eget brug!

Kilder.:

- *Sove og Spisevogne i Danmark.* Kurland 1980. John Poulsen.
- *De Blå Tog.* Banebøger 2014. John Poulsen.
- *Internationale tog via....* Banebøger. Jens Bruun-Petersen & John Poulsen.
- *DSB DRM.* Driftsmateriellet + diverse tillæg.
- *Discription du Matériel.* CIWL 1955.
- *La compagnie des Wagons - Lits.* La vie du rail 2009. G. Coudert, M. Knepper & P. Y. Toussiot.
- *Pullman in Europe.* Ian Allan Ltd. 1962. George Behrend.
- *Grand European Expresses.* Orell Füssli Verlag 1967. George Behrend.
- *Sleepers, Diners & Pullmans.* Trafton Publishing. 1995. Robert Sparks.
- *Internationale Luxuszüge.* Eisenbahn Kurier Verlag. Albert Mühl.
- Otto Dykstra.
- John Poulsen.
- Steffen Dresler.
- Jernbanen.dk [Link](#)
- Diverse kataloger fra Rivarossi, Jouef, France Train og LS Models.
- Egne notater.

Endvidere er der fotoleverandører, nævnt ved billederne. Alle leverandører vil jeg gerne rette en stor tak til, uden deres hjælp var denne historie ikke blevet til noget!

Links.:

At lave en god og altid aktuel link-samling er som at få en ko til at kravle baglæns op i et pæ-retræ! At gøre det i et tidsskrift betyder at man laver et tidsbillede der nok er aktuelt den dag man laver den – men samlingen bliver altså hurtigt uaktuel.

[Nene](#) [Walley](#) [Railway](#).

Wagonlits historie og database.

[The Pullman Society](#). Amerikansk side med "alt" om Pullman vogne.

[Coupe News](#). Side med omtale af Pullman, Wagonlits og modelomtale i tidsskrifterne "Coupe news" og "Pullmann & Ciwl

news" Alt er lavet som Pdf filer til fri download - masser af spændende læsning.

[Loco Revue](#).

Fransk modelbane tidsskrift med et stort forum, der er mange sider der handler om CIWL. Herunder tre direkte links til gode tråde.

["Compositions CIWL"](#)

["Rame de voitures CIWL, Rivarossi"](#)

["Voitures Ciwl Type Z"](#)

[WagonLits Forum](#).

Et tysk forum med alt muligt om WagonLits i virkeligheden og i model, et godt forum med masser af guldkorn.

Modelbane producenter.

[L.S.Models](#).

[A.C.M.E.](#)

[Artitec](#).

[Hornby](#). (Jouef, Rivarossi, Lima)

[REE Models](#).

[Liliput](#). Hjemmesiden ligner noget der er lukket – men hvis man klikker på "PRODUKTE" øverst i højre side kan finde en liste over sortimentet.

[Roco](#).

[Hobbytrain](#). PT lukket?

[Heris](#). Hjemmesiden virker, men kommer der nogensinde noget frem?

Sovevognene - jo dem har der virkelig været mange af i Danmark, væsentlig flere end der var af spisevognene. Som sædvanligt vil jeg holde mig til tiden efter 2. Verdenskrig. Årsagen er den selv samme som ved spisevognene, mangel på viden om modeller, da perioderne før 1946 og efter UIC påskifterne indførelse, ligger uden for min "normale" tidsramme.

Ret beset drejer det sig om ganske få forskellige typer sovevogne:

M3. Teakbeklædte vogne, bygget over samme modul som stålvognene, men da Scandia ikke var gearet til at bygge rene stålvogne i 1926, blev indenrigssovevognene altså listebeklædte.

Type S. Med undertyper ST, STU med flere, undertyperne opstod som følge af diverse ombygninger af indretningen.

Type Y. Her begynder gymnastikken. Det var den suverænt største gruppe af en vogntype, der var stationeret i Danmark. Grundlæggende fandtes der to udgaver af Y vognen: Vogne, der blev bygget 1930 - 32, havde smalle vinduer på begge sider, og vogne bygget 1939 - 1950 havde kun smalle vinduer i kupesiden. Af alle disse vogne blev lavet et virvar af undertyper: YT, YU, nogle

vogne fik nyt type bogstav U med undertyper UF, UB. Her er det også ændringer i indretningen (*antallet af sengepladser m.m.*).

Type Z. En vogntype der kun har været stationeret her i ganske få eksemplarer i halvfjerdsene. Til gengæld har der i årenes løb været et sandt rend af vogntypen, fra de andre CIWL depoter i Europa.

Type UH. (*U Hansa*) En vogntype der var pænt repræsenteret fra vognenes fremkomst omkring 1955 - 1956, og til det var slut med CIWL i Danmark.

Disse typer, jeg har nævnt, er dem, der har været registreret som tilknyttet det danske sovevognsdepot. Ud over det har der været et rend af "fremmede" vogne, dels som modløb til de danske løb og akutte reserver, hvor man har måttet tage det, man havde.

Sidstnævnte kategori (de akutte løb) har med stats og bank - garanti udvist eksotiske og spændende typer og eksemplarer! Problemet er at kunne dokumentere det, f.eks. kan jeg sagtens forestille mig, at den fornemme type LX sovevogn har haft ture til Skandinavien i ny og næ - men bevise det - kan jeg ikke!

MY 1136 med Nord Ekspres i Kolding 1960. Bag maskinen følger en WL YT, en WL P, denne vogntype har aldrig været stationeret i Danmark, men sås lejlighedsvis i eksprestogene. Bag P vognen er det to hollandske vogne, en fransk "Rapide Nord" bagagevogn, endnu en Y vogn, en ukendt vogn og bagerst spisevognen (Nyborg - Osnabrück).

Foto.: Ole Winther Lauersen. Arkiv.: Hans Gerner Christiansen.

CIWL sovevogne WL type Y, YU, YT, U, UF, UB. Stationeret i Danmark.

WL	1945	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65
3589																					
3592				?	?																
3593															1.)	1.)	1.)	1.)			
3594																					
3595																	2.)	2.)			
3596																					
3597																					
3598																		3.)	3.)		
3599																					
3602																		4.)	4.)		
3603																		4.)	4.)		
3606													?	?	5.)		5.)	5.)			
3609																	5.)	5.)			
3612				?	?												2.)	2.)			
3622																					
3624																	5.)	5.)			
3688																	2.)	2.)			
3703																					68
3704																		6.)	6.)		
3705																		7.)	7.)		
3707																					
3708																					
3709																1.)					
3714	2.)	2.)	2.)	2.)	2.)	2.)											2.)	2.)			
3715																	8.)	8.)			
3717																	9.)	9.)			
3718																7.)	7.)				
3722																					
3723								?	?	10.)	?	?									
3733																	4.)	4.)			
3743																	11.)	11.)			
3747																					
3748																					
3753																					68
3754																	12.)	12.)			
3755																					
3756																	12.)	12.)			
3757																	12.)	12.)			
3758																					
3760																					
3762																	3.)	3.)			
3808																	13.)	13.)			
3810																					
3813																	3.)	3.)			
3814																					
3815																	3.)	3.)			
3818																					
3819																					
3824																	2.)	2.)			
3829				3.)																	
3830																	14.)	14.)			
3832				2.)																	
3835						15.)	?	?													
3836						15.)	?	?													
3862									16.)	?	?										
3865																	14.)	14.)			
3867																					
3868																	14.)	14.)			

3870																				
3903																				
3904																				
3905																		17.)		
3906																		17.)		
3910																		17.)		
3912																		17.)		
3914																		17.)		
3915																		17.)		
3917																		17.)		
3918																		17.)		
3919													18.)							
3920																				
3921																				
3922																		17.)		
3924																		17.)		
3925																		17.)		
3926																		17.)		
3927																		17.)		
3928																		17.)		
3929																		17.)		
3930																		17.)		
3931																		17.)		
3932																		17.)		
3933																			19.)	
3935																			19.)	
3936																			19.)	
3937																			19.)	
3938																			19.)	
3940																			19.)	
3941																			19.)	
3943																			19.)	
3945																			19.)	
3947																			19.)	
3962																				

Noter.:

- 1.) Anvendt i København - Hamburg løbet.
- 2.) Anvendt i løb **til** Holland.
- 3.) Anvendt i Stockholm - Paris løbet.
- 4.) Anvendt i Oslo - Geneve løbet.
- 5.) Anvendt i Oslo - Genua løbet.
- 6.) Anvendt i Stockholm - Holland løbet.
- 7.) Anvendt i København - Wien løbet.
- 8.) Anvendt i løb **fra** Holland.
- 9.) Anvendt i løb **fra** Basel.
- 10.) Konstateret i København 25.10. 1953.
- 11.) Anvendt i Stockholm - Basel løbet.
- 12.) Anvendt i løb **til** Holland og Italien.
- 13.) Anvendt i Oslo - Paris løbet.
- 14.) Anvendt i løb **til** Italien.
- 15.) Konstateret anvendt i Danmark 1950.
- 16.) Konstateret været i Danmark 1953.
- 17.) Kører i perioden fortrinsvis Stockholm / København - Paris, Basel og senere Zürich.
- 18.) Anvendt som sovevogn for H. M. Kong Frederik IX på hans rejse til England i "Nord West Ekspres".

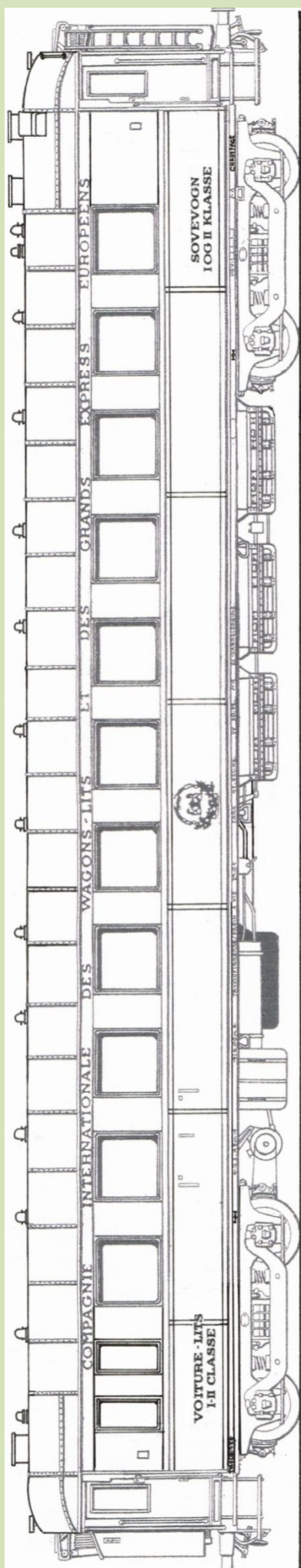
19.) Alle kører i perioden Italien - Skandinavien Ekspres, Nord Ekspres og Skandinavien - Schweiz

Alle vogne af type Y og U med tilhørende undertype bogstav er tilsyneladende født som type Y, type U, og diverse undertyper er opstået ved de mange tilpasninger/ombygninger vognene fik i årenes løb.

?? før og/eller efter en farvet rubrik, angiver, at der ingen oplysninger kendes.

Ikke alle vogne har oplysninger om anvendelse. På den anden side er det jo ikke så svært at regne ud, at de alle har været anvendt i de tog, der nu engang har passeret igennem til og fra Danmark.

Oplysningerne er en præcisering af en specifik vogns anvendelse på et givent tidspunkt, og kan bl.a. være interessante nok for modelbanefolk, der nøje vil eftergøre et bestemt eksprestogsløb, et bestemt årstal. Oplysninger er venligst stillet til rådighed for denne artikel af **Steffen Dresler**.

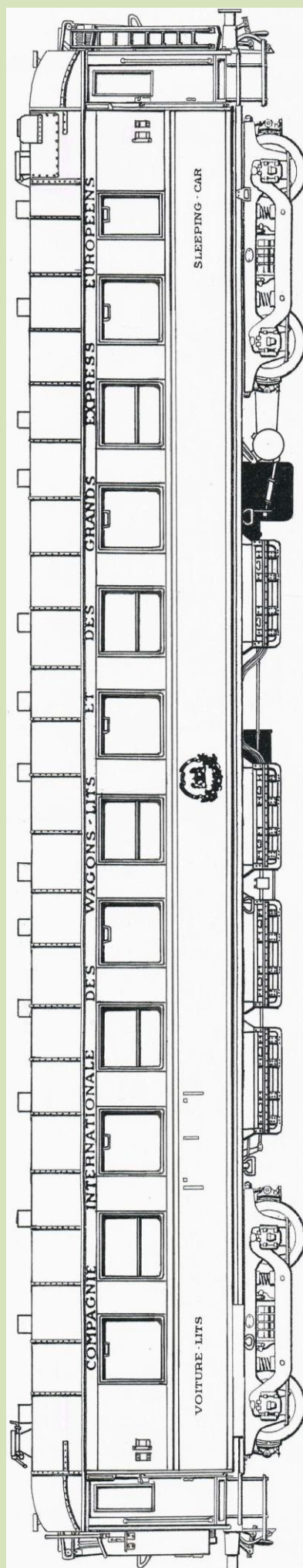
CIWL WL Type Y.

Venstre tegning viser gangsiden af type I. vogne bygget 1930 - 1932.

Højre tegning viser gangsiden af type II. vogne bygget 1939 - 1950.

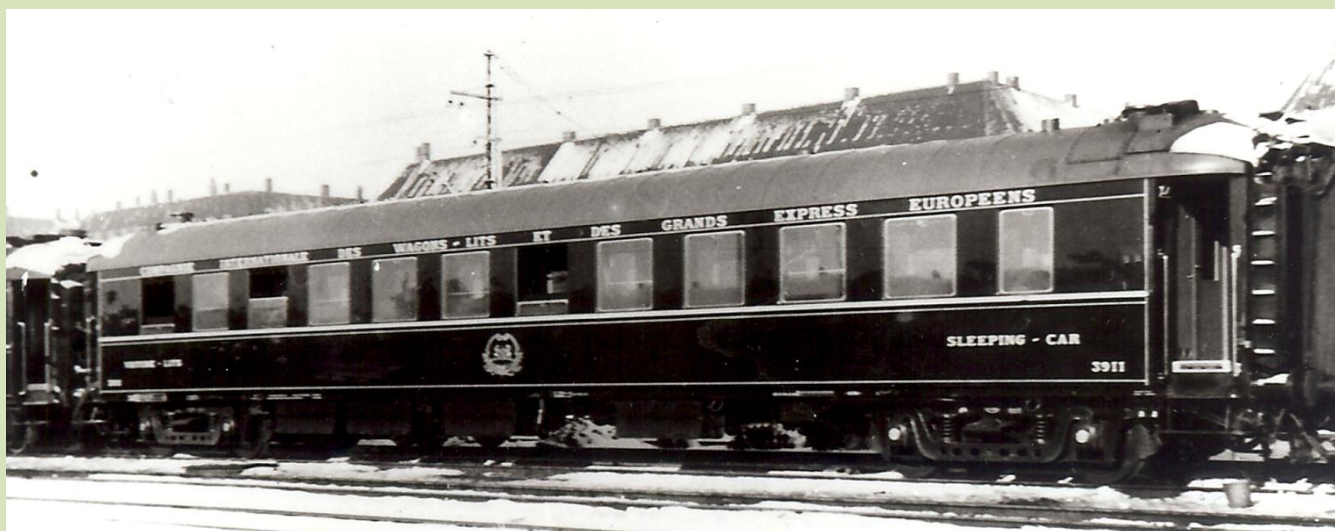
Tegning på næste side viser kupesiden af type II vognen og vinduesplacering på begge udgaver af Y typen.

Tegninger.: Steffen Dresler.

WL type Y 3905. Fabriksfoto fra Nivelles 1949, vognen kom til at køre en hel del med Danmark som stationeringssted. Den sidste type sovevogne bygget efter det grunddesign, CIWL indførte i 1922 med type S.
Arkiv.: Steffen Dresler.

WL type Y 3911 på Belvedere personvognsdepot i København 1949. Foto.: DSB. Arkiv.: Jens Bruun-Petersen.

WL type Y 3921 i Korsør 1957.

Foto.: Poul Erik Clausen. Arkiv.: DMJK.

WL 3674. fra L.S. Models, 3674 er ikke en vogn, der har været tilknyttet Danmark, men den kan sagtens have kørt herhjemme - det har jeg bare ingen beviser for!

Vi kan vist godt allerede nu blive enige om, at Y typen er et "must", når vi snakker sovevogne i internationale tog i og gennem Danmark. Det var den type vogn, der blev bygget i flest eksemplarer (*lige knap 250 stk.*)

I model findes der en ældre Jouef-model af type Y af 1. udgave, vogne bygget 1930 - 1932. Modellen kræver, efter min mening, en del bearbejdning, før den kan begå sig sammen med nutidige vogne. Den findes under katalog nr. 5301 for den ældre udgave og 530100 for den nyere udgave. Der findes også andre varianter, men dem kender jeg ikke katalognumrene på.

Heldigvis har L.S. Models dyrket type Y grundigt. De har efterhånden sendt en del Y varianter på markedet, alle af 2. udgave, bygget 1939 - 1950. Det er endnu ikke blevet til vogne med et "Dansk" nummer, mon ikke [KM Text](#) eller [Skilteskoven](#) kan overtales til at lave nogle numre, vi selv kan sætte på?

L.S. Models har for et stykke tid siden annonceret en ny stribe Y vogne (*katalognumre 49156 - 49160*), og denne gang er det fra en byggeserie på 10 vogne 3861 - 3870, hvoraf de fem af dem har været stationeret i Danmark. Det skulle være pokkers uheldigt, om ikke de ramte et eller flere numre, der passer til os.

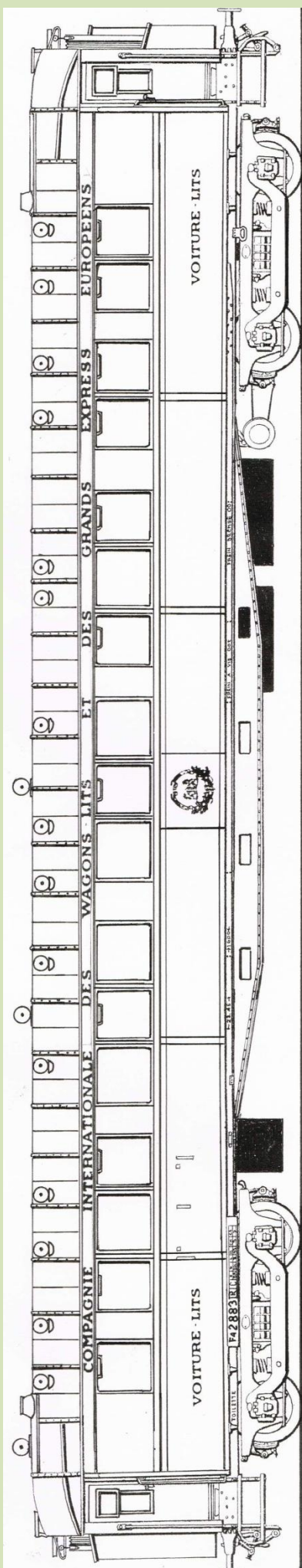
Type Y sovevognen er altså ikke en helt umulig opgave at skaffe, men generelt er L.S. Models vogne lidt "besværlige" at få fat i, især når det er lidt ældre udgaver, man ønsker. En mulighed, som jeg også nævnte i artiklen om spisevognene, er tyske [ebay](#), hvor der er meget CIWL materiel til salg, brugt som nyt! Men som altid skal man være meget opmærksom på priserne - guld kan købes for dyrt!

Problemerne opstår, fordi firmaets produktionspolitik er, at man (*i princippet*) laver alt, hvad der ønskes, men kun i det oplag der bliver bestilt af diverse forhandlere rundt om i Europa, hvilket igen vil sige, at de fleste modeller er solgt, inden de når frem til forhandlerne, som kun sjældent køber ekstra hjem. Særligt populære modeller/udgaver bliver der kørt "re-run" på, (*det skete bl.a. med den danske type STU WL 2899*), men man skal ikke satse sin "sommerløn" på, at det sker lige for den udgave, man står og mangler!

En god måde at sikre sig de modeller, der ønskes, er, at man abonnerer på [nyhedsbrev](#) fra L.S. Models, og når der bliver annonceret noget for dig interessant, så bestil juvelerne hos din forhandler af mærket - det giver ro i sindet, og man går ikke glip af en drømmemodell.

Jouef 5301 WL type Y af første serie, Jeg mener, at modellen så dagens lys første gang omkring slutningen af halvfjerdserne. Helt uden evner er den ikke, bl.a. har den ikke gengivelse af glaslamellerne på vinduerne i kupesiden, de blev nemlig fjernet omkring 1960, og vognen har UIC påskrifter, det er jo nok årsagen til, at den ikke kunne fås med de gamle påskrifter.

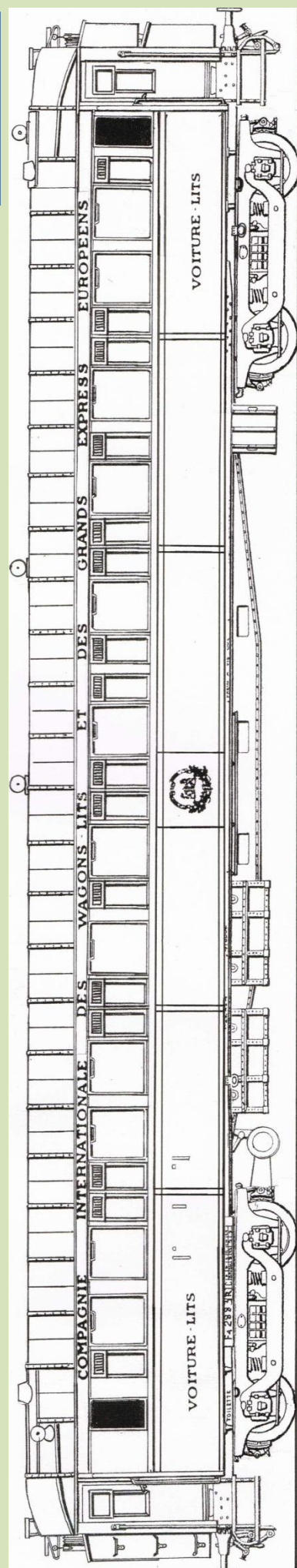

CIWL WL Type S

Kupeside. →

← Gangside.

Tegninger.: Steffen Dresler.

Sovevognen type S var den første sovevognstype bygget helt i stål. Vognene blev leveret fra 1922 med 4 kupeer 2. klasse (*to-sengs*) og 8 kupeer 1. klasse (*et-sengs*). De fire 2. classes kupeer var placeret midt i vognen på de første leveringer, ved de senere leveringer var de anbragt i den ene ende af vognen. De senere leveringer benævntes S1 og de oprindelige S2 (*hvad så end logikken var i det?*). Ud af disse to grund-udgaver opstod med tiden en hel skov af type S med forskellige undertypebogstaver sat bagpå. For modelbyggeren har disse mindre betydning, for langt de fleste ombygninger havde noget med antal og fordeling af sovepladser i vognene at gøre. Type S har aldrig optrådt i det store antal herhjemme, men den har været i landet fra 1932, hvor der blev

oprettet en nordlig gren af "Nordekspres" indtil 1971, hvor CIWL forlod Danmark med lukningen af sovevognsbetjening af nattoget til/fra Esbjerg. Som skemaet viser, var det først fra 1961, at der var stationeret S vogne i Danmark. Først fra 1963 blev der stationeret seks vogne i landet, og de erstattede M3 (ZS) vognene fra 1926, som efterhånden var ret upopulære hos publikum, De "nye" vogne var også fra 1926 (!), men det var stålvogne, og de var blevet moderniseret flere gange gennem årene. De fem af vognene bestred herefter de indenlandske tog med sovevogn. De blev også anvendt i udenlandsforbindelserne som erstatning eller supplerende, til tider i så stort omfang, at man måtte "låne" vogne fra ekspresserne til de indenlandske tog.

CIWL Sovevogne WL type S, St, Stu. Stationeret i Danmark.																				
WL Nr.	1945	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	59	60	61	62	63	64	65
2645																				
2883																				
2888																				
2894																				
2896																				
2898																				71
2899																				71
2901																				71.
2913													18.)							

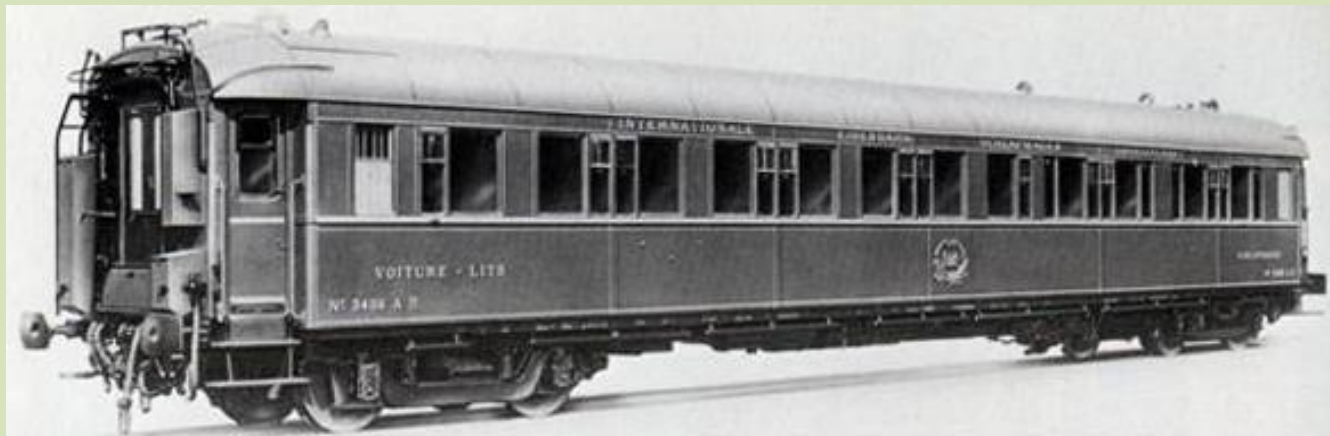
Begge sider af modellen af Type STU 2899. Øverst ses kupesiden, glaslamellerne ("Bricards") mangler, de blev fjernet på de fleste CIWL sovevogne omkring 1960. Nederst er det gangsiden og de danske påskrifter, også våbenskjoldet har dansk inskription - det er desværre en fejl, kun de 8 Scandia byggede M3 havde som de eneste et våbenskjold med inskription på et andet sprog end Fransk - nemlig Dansk!

Modelmæssigt er der vist ikke så meget at sige til udførslen af disse, da jeg ikke har fundet noget, jeg vil ændre på. Med hensyn til den "Danske" vogn (2899) må begge oplag af den danske udgave betragtes som udsolgt.

Jeg tror næppe, der er nogen tilbage hos de danske forhandlere. Mange modelbanefolk har for-

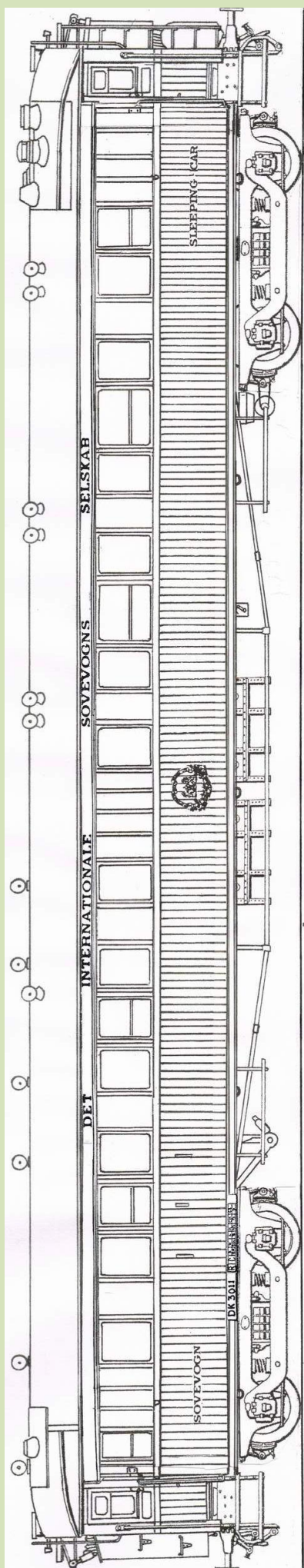
modentlig mere end én vogn, så det kunne være godt, hvis der blev lavet lidt numre, så man selv kunne omnummerere. Type S sovevognen er altså anvendelig i hele perioden fra 1946 til 1971, selvom de var sjældne gæster fra ca. 1955 til 1960. Modellen med danske påskrifter kørte "kun" 1963 - 1971.

WL 3434. Type S, her er Bricards lamellerne stadig monteret ved de små vinduer i kupesiden, det giver et ganske andet indtryk af vognsiden. Foto.: CIWL.

Nordexpress afgår fra Københavns hovedbanegård, september 1949. De to første to vogne er fra DB, sovevognen er type YT 3919. Foto. KFS. DJM01-00003081.

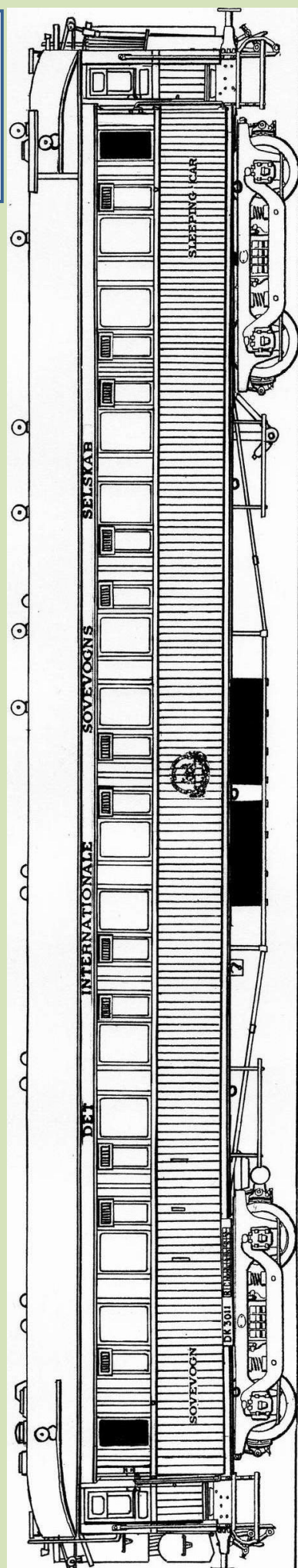

CIWL WL Type M3. sen. ZS.

Kupeside.

Gangside.

Tegninger.: Steffen Dresler.

Egentlig burde jeg slet ikke omtale de danske M3 vogne, for der findes ikke noget, der bare tilnærmelsesvis kan bruge som grundlag for en model af disse. Ærgerligt nok, for det er bestemt en vogntype danske epoke II og III kørere bør have i sine indenlandske (model) nattog!! Vi burde som kunder nok påvirke vores forhandler til at få fremstillet en model af M3 / ZS sovevognen hos L.S. Models. ved at "bestille" / tilkendegive, at man ønsker en eller flere vogne af typen.
M3 /ZS vognen var et meget dansk produkt i et ellers meget udansk firma (CIWL). De opstod,

fordi der i Danmark var et stort behov for 3. klasse i sovevognene på indenrigsruterne. Selvom Wagon-Lits fra 1922 var begyndt at få stål-vogne leveret, valgte man få Scandia til at bygge 8 M3 (Mixte avec 3me classe) vogne med stålpladeforstærkede trævognkasser. I 1926 var Scandia nemlig endnu ikke begyndt at bygge stålvogne. M3 vognene var bygget efter samme koncept og dimensioner som de nye stålvogne.
M3 vognene kørte hele deres karriere i indenrigsløbene. Tre af vognene blev i 1937 sendt til Kina, efter at der var skåret ned på antallet af indenrigsruter.

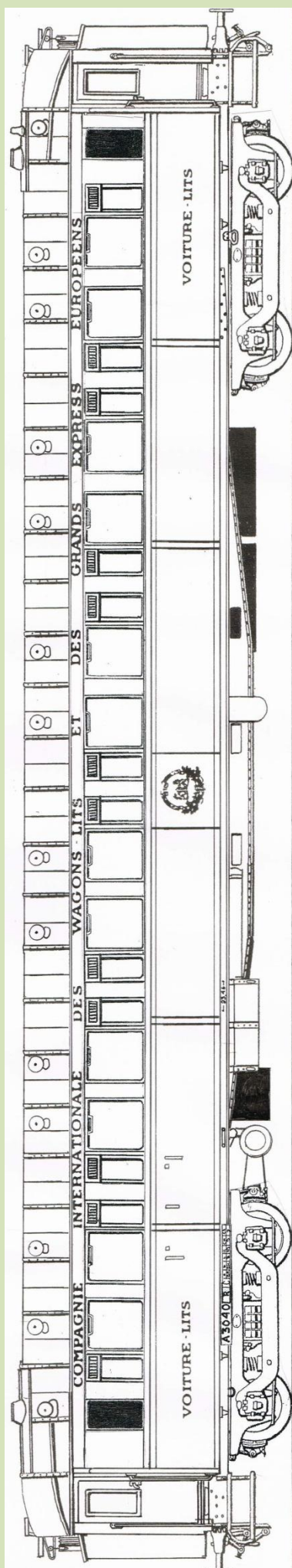

WL 3012 i Korsør 1963; det er meget tæt på at være slut for disse herlige trævogne. Alligevel ser vognen ud til at være i fin stand, man holdt på formerne til det sidste.
Foto.: Arne Kirkeby. Arkiv.: OMJK.

CIWL Sovevogne WL Type M3 senere ZS																					
WL Nr.	1945	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65
3110																					
3111																					
3112																					
3113																					
3114																					

Skandinavien - Italien Express. E 999. 1952. Ved Skalbjergh på Fyn. Tog 45. KFS. DJMo1-00004505.

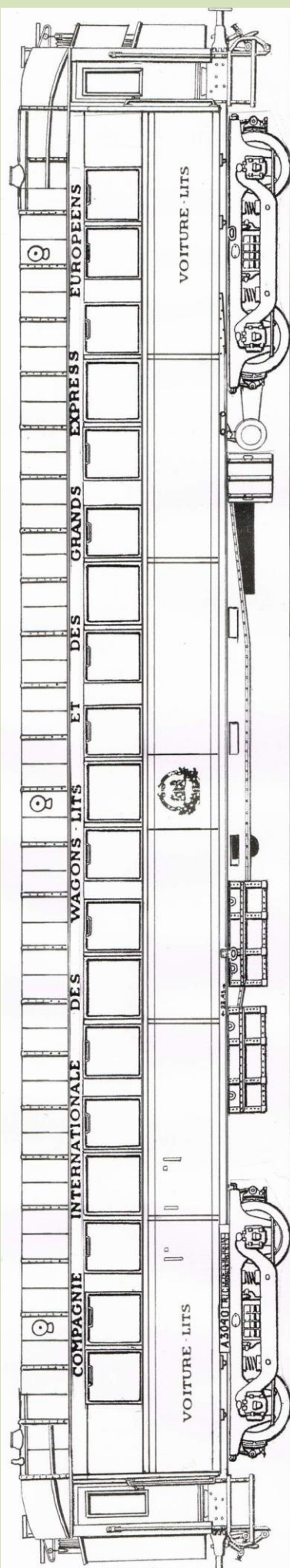

CIWL WL Type Z.

Gangside.

Kupeside.

Tegninger.: Steffen Dresler.

CIWL Sovevogne WL Type Z.

WL Nr.	1945	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65
3035																					
3036																					

De i 1922 indførte type S sovevogne førte 1. og 2. klasse, behovet for 2. klasse var dog meget større end fordelingen i S typen kunne klare, derfor måtte man fra 1926 anskaffe rene 2. klasse vogne, de kom til at hedde type Z fordi skillevæggene mellem kupeerne havde en godt nok ret flad Z form. Vognene var næsten magen til type S, men fordi de havde udelukkende 2. klasse kupeer, var vinduesinddelingen - på kupesiden af vognen - meget ensartet, det gav Z typen et roligt og harmonisk udseende. Selvom skemaet kun udviser to Z vogn stationeret i Danmark 1961 - 1962, var der ofte Z vogne i løb Wien - København - Wien, 1950 - 1955. En del af disse havde angiveligt en dansk SPISEVOGN påskrift på den ene vogside, som det ses på første foto af France Train modellen længere nede på denne side. Herefter sås de i store rejsebureautog som dublering og ekstravogne. Z typen er på trods af

den "magre" statistik, ganske interessant, set med en dansk modelbanemand, der dyrker epoke III øjne! Den er tilmed mulig at finde i model: France Train lavede hele 6 udgaver af Z modellen, hvoraf en er med UIC påskrifter. Selv om France Train dengang lavede fine modeller, vil de uden forbedringer, ikke helt kunne stå distancen med nutidens modeller. Jouef lavede også en (flere?) model af Z typen. Den, jeg kender, har katalog nummer 5307. Jeg er ikke stødt på modellen endnu. Der er ingen tvivl om, at man kan få et hæderligt resultat ud af visse forbedringer, og man vil ad den vej kunne få en type Z, der kan begå sig i selskab med up-to-date modellerne. L.S. Models har udgivet en del varianter af Z vognen. Indtil videre har jeg fundet følgende Epoke III vogne.: 49211. 49212. 49213. 49214. 49214. 49215. 49216. Jeg er ret sikker på at der findes flere.

Jouef katalog nummer 5307. CIWL WL type Z. Hvad jeg ikke selv har, har en Fransk modelbanemand. På hans [hjemmeside](#) står der alt om Jouef, også dette foto som man gerne må bruge! Blot man krediterer ham, som jeg har gjort. Fantastisk! Merci Philippe 🙏

© Picture: Philippe Galaup.

WL Z

HO

49211

Ep. II

WL Z, blue, livery 1930, CIWL, monogram

49215

Ep. IIIc

WL Zo, blue, livery 1956, CIWL, monogram

49212

Ep. II

WL Z, blue, livery 1935, CIWL, monogram

49216

Ep. IIIc

WL Zo, blue, livery 1956, CIWL, monogram other Num.

49213

Ep. II

WL ZT, blue, livery 1935, CIWL, monogram

49217

Ep. IV

WL Zo, blue, livery 1968, CIWL, monogram

49214

Ep. IIIc

WL Z3, blue, livery 1956, CIWL, monogram

49218

Ep. IV

WL Zo, blue, livery 1968, CIWL, monogram other Num.

Gangsiden af WL 3045 type Z. fra det for længe siden hedengangne France Train. Bemærk den formodentlige korrekte danske påskrift. De hvide felter på bogierne er påført modellen af en tidligere ejer og hører ikke til på denne udgave af vognen.

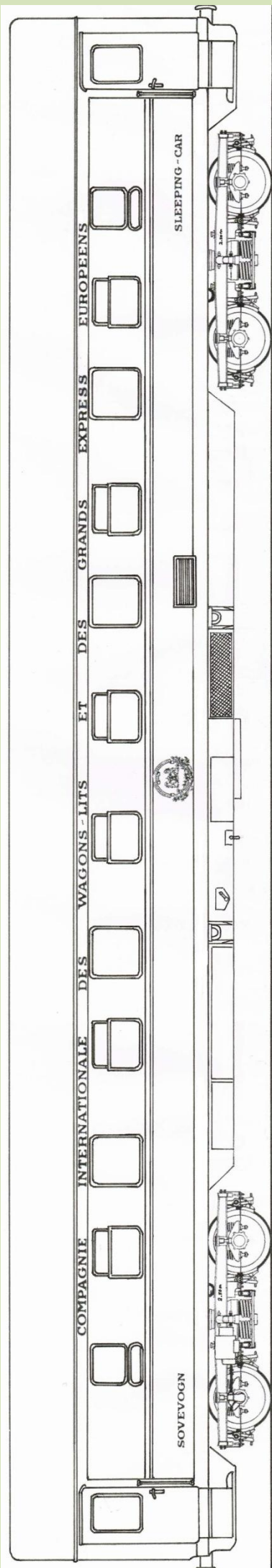
På STU vognen ses de samme vinduer, dog med en vis form for uorden i fordelingen af vinduerne i højre side! Nåh-ja så må man jo erkende at modellen lige er et par numre bedre og pænere hos LS Models.

WL 3045 type Z. Her visende vognen fra kupesiden, det ser ud som om vindues glasset sidder forkert, for de mattede ruder sidder ikke ud for toilet vinduerne!

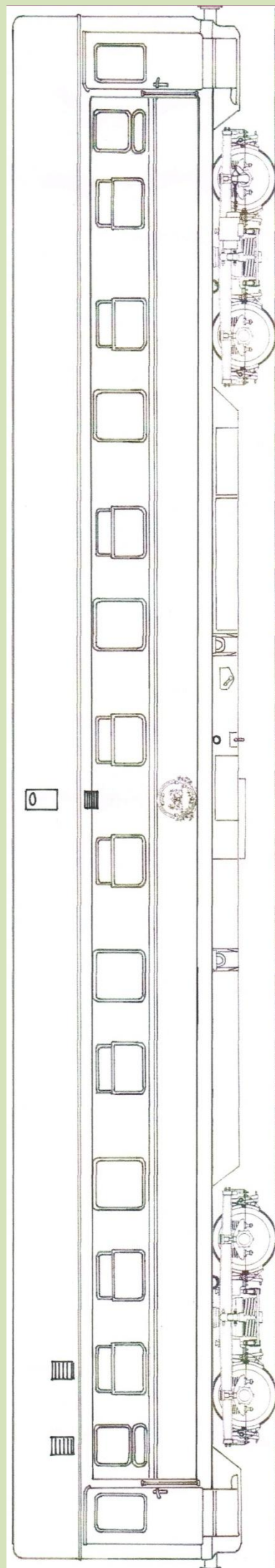
På LS Models type STU, kupesiden, ses det tydeligt at vinduesinddelingen er noget anderledes. De små vinduer er uden Bricacds lamellerne på LS modellen, de var fjernet før vognen blev stationeret i Danmark.

CIWL VL Type U Hansa.

← Gangside.
Kupeside. →

Tegninger.: Steffen Dresler.

Type U-Hansa er for mig den første erindring om sovevogne! Det første rigtige eksprestog jeg blev bevidst om, var Skandinavien - Italien ekspresen i den sidste halvdel af tresserne.

Fra Helsingør afgang ekspresen først på aftenen (og ofte med mig som vidne) som regel med et par B vogne. Den internationale del var enten meget lille eller også huskede jeg jo nok forkert.: en Fransk personvogn og en CIWL type U Hansa! De to vogne lavede Märklin og selvfølgelig B vognen, så mit første eksprestog, der udelukkende bestod af Märklin materiel, var oprangeret af en MY 1106, en CIWL U Hansa 4581, en SNCF 2 kl. liggevogn og to eller tre DSB B vogne. Om der nu kun var de to overførselsvogne i det tog, er jeg ikke særlig sikker på, men det var de to første vogne, der havde min udelte opmærksomhed.

I dag kan jeg godt se, at Märklin-vognene havde mere end svært ved at leve op til forbillederne. Det havde jeg endnu til gode at opdage. Da det skete blev jeg mægtig gal i hovedet, tænk sig! Mit Märklin! - Verdens bedste modeltog! Og så snød de på vægtskålen - det var en overordentlig svær kamel at få ned! Det gik dog hurtigt op for mig, at alle modeltog fabrikanterne lavede forkortede vogne og andre "Cowboy-trick", ak ja! På den anden side så var det Skandinavien - Paris Express - det forbillede der for alvor satte gang i den mere voksne måde at dyrke modeltog på. Jeg bliver til stadighed blød om hjertet, når jeg tænker tilbage på mit gode gamle Märklin modeltog - uden dét, havde der ikke været alt det andet!

Märklin 3067. DSB Litra MY 1106.

4029 D-Zug-Schlafwagen - Modell der Internationalen Schlafwagengesellschaft (ISG Nr. 4581) - 4-achsig - Abnehmbares Dach - Eingesetzte Fenster mit plastischen Rahmen - Blau - Dach silbern, grau getönt - Vorbildgetreue Beschriftung - Faltenbelimitationen an den Stirnseiten - Länge 24 cm

Märklin 4029. CIWL type U Hansa 4581.

D-Zug-Liegewagen - Modell des 2.-Klasse-UIC-Einheitsmodells Bauart Y der SNCF - 4-achsig - Abnehmbares Dach - Eingesetzte Fenster mit plastischen Rahmen - Wagenkasten und Dach dunkelgrün, Dach schwarz getönt - Länge 24 cm

Märklin 4065. SNCF type Y Liggevogn.

Märklin 4045. DSB litra B 2300. Fotos.: Märklin.

U-Hansa 4586 i Amsterdam, maj 1957.

Foto.: J.A. Bronhuis. Arkiv.: Otto Dykstra.

CIWL Sovevogne WL Type UH. (U Hansa)

WL Nr.	1945	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65
4581																					
4583																					
4584																					
4585																					
4591																					
4595																					
4605																					
4612																					
4615																					

At Wagon Lits fik U Hansa sovevogne skyldtes vel først og fremmest, at "man" (*de allierede styrker efter WW 2.*) i 1955 besluttede, at Tyskland skulle betale erstatninger for krigens beslaglæggelser og ødelæggelser til CIWL. Det blev besluttet, at vognene skulle bygges i Tyskland og være baseret på DSG vogntypen WLABC4üm-54, der var nykonstrueret i 1954. Vognene blev kortere end de tyske udgaver - 25.100 mm mod 26.400 mm - da den skulle have samme kapacitet, som de ombyggede type Y vogne (*der kom til at hedde type U*). Det var jo smart nok, for så kunne vognene anvendes i flæng, uden at der skulle tages særlige hensyn.

Vognene kom straks i løb til Danmark ved leveringerne i 1956 og 1957. Skemaet viser, hvornår der blev stationeret vogne her i landet. Det (*skemaet*) står i grel modsætning til det antal, der rent faktisk trafikerede landet. Stort set alle eksprestogene havde fremdeles U Hansa sovevognen i løb. Undtagelsen var de tog, der kørte over Storebælt. Her kunne knækvinklen blive kritisk for den noget længere U Hansa. Disse

tog, det sidste var Nord Express indtil 1963, da Rødby - Puttgarten åbnede, kørte i stedet med vogne af Type Y - som hovedregel.

Der har næsten altid eksisteret modeller af U Hansa sovevognen, Märklins har jeg omtalt, men også Fleischmann og Lima var tidligt fremme med deres modeller af vognen. Der er bare ingen af dem, der egner sig til at blive anvendt sammen med modeller af i dag. Hverken Märklin, Fleischmann eller Lima har vognen på programmet længere.

Underligt nok har U Hansa sovevognen ikke haft de øvrige fabrikanters interesse her i nyere tid. Bevares, Roco lavede den moderne udgave med gummivulst af vognen. Ellers har det været MU og T2, der begge er videreudviklinger af U Hansa, som har præget modelmarkedet i de senere år.

På DMJU udstillingen i april 2015 viste Italienske A.C.M.E. en prøvestøbning af den længe savnede U Hansa sovevogn, med danske påskrifter katalog nummer 51001. Det er en vigtig vogn for dem, der kører epoke III efter 1956.

Kupeside øverst og gangside nederst. Prøvestøbning af ACME modellen af U Hansa. Fotograferet af Steffen Dresler på DMJUs udstilling i april 2015.

Samme opstilling som før – men nu som smukke og færdige modeller! Det er utroligt hvad lidt maling, gule striber og påskrifter kan gøre for en jernbanevogn. Man skal bestemt ikke tro at det kun er LS Models der kan det der med fine detaljer – ACME er lige med dem, hvad det angår.

Her er prøvetoget netop ved at ankomme til Dunkerque. Arkiv.: Steffen Dresler.

WL 3794 Type F sammen med flere andre helt nye type F vogne. Efter hvad jeg har kunnet hitte rede på, er det prøvekørsel af det nye materiel og færgeforbindelsen "Night Ferry" mellem Dover og Dunkerque, der blev etableret 05.10. 1936.
Arkiv.: Steffen Dresler.

LS Models sæt 49 122 bestående af 3 WL type F sovevogne.

Sovevogn type F blev bygget til natforbindelsen "Night Ferry" mellem Paris og London, da vognen var tilpasset det noget mindre engelske profil, så den meget anderledes ud. Vognene var 4 meter kortere, lavere og smallere end de øvrige CIWL vogne. De var de eneste Wagon Lits vogne, der kørte i England, og de var vel lige så fremmedartede i England, som de var på kontinentet. Vognene var højt specialiserede til færgetransport, bl.a. var de udstyret med redningsbælter, senere redningsveste, som fast udstyr i hver kupe!

I årene omkring 1950 - 55 var der stor mangel på sovevogne hos CIWL og ikke så stort pres på ruten til England, så type F kom til at køre en hel del andre løb end Night Ferry her i blandt ruten Paris - København! Hvilket vil sige, at vogne af F typen i model, kan vi bruge i vores model-eksprestog! De har aldrig været stationeret i Danmark, men de har kørt i Danmark i en kortere periode. LS. Models har lavet en pæn mængde udgaver af modellen, der nok er værd få fat i!

Lidt om type betegnelserne.

Ved første øjekast virker typebetegnelserne på CIWL sovevognene ganske tilfældige og umotiverede, det er ingenlunde tilfældet. Systemet er faktisk ret logisk og meget "lavteknologisk".

Metoden er i store træk den samme som den, der blev brugt i "gamle dage" til at give veje navne - de hed det, de blev brugt til: Smedegade, Møllebakken etc. Hos CIWL brugte man "bare" det første bogstav i det ord, der entydigt beskrev en vigtig egenskab for den pågældende vogn:

Type S. Vogntypen var den første sovevogn bygget i stål, derfor fik den typebetegnelsen "S" for "Steel". Undertype T = "transforme" (*ændret/moderniseret*). Undertype U = "Universelle".

Type M3. Mixte avec 3me classe. Ny typebetegnelse **Type ZS:** Z refererer til skillevæggene mellem kupéerne, der var Z formede. S står for "Scandinavie".

Type Z. første stålvogn med Z formede skillevægge. Undertype T = "Transforme".

Type Y. undtagelsen der bekræfter reglen, under typer med samme betydning som øvrige vogne.

Type U Hansa. Vognen havde 11 kupeer og 33 pladser, ligesom de Y vogne der var bygget om til type U. Man tilføjede hurtigt Hansa for i daglig tale at kunne skelne mellem de to vogne, der nok havde samme kapacitet, men i det øvrige var vidt forskellige.

Type MU. M for "Moderne", U = "Universelle" Det var det! Sovevogne i Danmark 1945 - 1965, relateret til model.

Tilbage står perioderne før 1945 og efter 1965. De indeholder begge en masse spændende vogne. De i Danmark stationerede vogne fra ca. 1907 og frem til 1939 er helt sikkert meget interessante og der har været et utal af lækre teak beklædte tagryttermogne stationeret i DK. Så vidt jeg har kunnet finde ud af, findes der ikke en model der er umiddelbar anvendelig til en i DK stationeret sovevogn - desværre! De fleste listebeklædte tagrytter - sove/spisevogne i model, er af noget ældre oprindelse, som kræver en del arbejde for at kunne leve op til nutidig standard og bare for at genere modige modelbyggere, ofte fremstillet med vogn og påskrifter støbt i en arbejdsgang, således at de står fremhævet på vognsiden, det skyldes at påskrifter på trævogne dengang - som hovedregel - var påskruede messing bogstaver der havde fremhævet kontur på vognsiderne, det giver også et enormt arbejde til den der ønsker at ændre disse.

Perioderne før og efter "min" periode, kan udførligt udforskes i Banebøgers to dejlige bøger om emnet; **"Sove og spisevogne i Danmark"** fra 1980 og **"De blaa tog"** fra 2014. De kan varmt anbefales!

Flemming.

Enden er nået!